

What's in a name?

J.C. Zadoks, Herengracht 96c, 1015 BS Amsterdam

Die Latijnse namen van ziekteverwekkers en plaaginsecten zijn een last en een lust. Welk zinnig mens kan nu onthouden dat de verwekker van de aardappelziekte *Phytophthora infestans* heet? Geen journalist kan die naam correct spellen, laat staan uitspreken. Zo'n naam is ook niet zo erg logisch. In deze 'Latijnse' naam is de geslachtsnaam puur Grieks. Griekse letters gebruiken we nu alleen nog maar in de wiskunde. Daarom is het Grieks gelatiniseerd, verlatijnt.

Aangezien de Romeinen geen f hadden werd de Griekse f een aangeblazen p, dus ph. De Griekse u werd een y, wellicht om te vermijden dat de u als oe zou worden uitgesproken. De hedendaagse Grieken spreken hun letter u als i of ie uit. De Griekse th verschilt van de Griekse t en wordt in het Grieks ongeveer als de Engelse th uitgesproken. Die th-klank is een taalrestant dat we alleen nog in de uithoeken van Europa terugvinden, Spanje, Engeland, Griekenland. We nemen dus maar aan dat die vroeger ook zo werd uitgesproken.

Infestans is puur Latijn, het tegenwoordig deelwoord van een werkwoord dat besmetten betekent. Het woorddeel Phyto herkennen we onmiddellijk, want het komt ook voor in Fytopathologie. Futon is Grieks voor plant, met als woordstam futo, gelatiniseerd tot phyto en vernederlandst tot fito (vernoorst tot fito!).

Fthorein is Grieks voor verwoesten. De naam van onze nationale schimmel betekent dus 'besmettelijke plantenverwoester', heel toepasselijk.

De Coloradokever heet in wetenschappelijke taal *Leptinotarsa decemlineata*. De soortnaam is puur Latijn, de geslachtsnaam puur Grieks; de Nederlandse vertaling luidt 'tienstrepige slankvoet'. Met dit soort namen zitten we in de Linnaeaanse nomenclatuur. Linnaeus stelde een wetenschappelijke nomenclatuur voor waarbij iedere soort door slechts twee namen zou worden aangeduid, de geslachtsnaam en de soortnaam, een binaire of tweeledige naamgeving. Linnaeus leefde in de achttiende eeuw, toen (potjes)latijn nog de internationale taal was; vandaar al die potjeslatijnse tweeledige soortnamen.

De virologen leven in de twintigste eeuw en doen niet van harte mee. Weliswaar proberen zij ook in geslachten en soorten te denken maar het wil nog niet echt. Zij bedenken kunstnamen voor hun geslachten. Net als Linnaeus gaan zij uit van de heersende wetenschappelijke taal, Engels dus. **Tospovirussen** zijn virussen verwant aan het **tomato spotted wilt virus**. Simpel.

Zouden wij *Phytophthora infestans* nu opnieuw benamen dan zou hij gerekend worden tot de **polabli-schimmels**, een naam afgeleid van

het Engelse **potato late blight**. Alternaria als **potato early blight** zou een **potteblischimmel** zijn. U ziet, er zit systeem in de postmoderne nomenclatuur, vooral door dat **bli**. Het Engelse woord blight betekent eigenlijk niet zo veel, zoiets als verderf of verderfelijke invloed, maar ook meeldauw, brand, zwarte roest, bladluis en natuurlijk *Alternaria* en *Phytophthora*.

Jaren geleden sprak ik eens met een leuk Indonesisch meisje. Ik vroeg haar waar het Indonesische woord telepon vandaan kwam. Trots, want bijna gepromoveerd, gaf zij het antwoord 'uit het Engels'. Dat kan waar zijn maar het woord zou ook vanuit het Nederlands naar het Indonesisch geëmigreerd kunnen zijn. Toen ik haar vervolgens vroeg waar het Engels dat woord vandaan had sloeg de verbijstering toe. Het was toch Engels! Ik trachtte haar uit te leggen dat telepon een neologisme was, een nieuwvorming, samengesteld uit twee Griekse woorden, 'tele' voor ver en 'phone' of 'foon' voor (stem)geluid, en dat het woord dus zoiets als 'vergeluid' betekende. Star ongelooft was mijn deel.

Woorden, namen en hun spelling verbergen allerlei wetenswaardigheden. Zoek ze op. Als U het weetje weet vergist U zich ook niet meer bij het spellen. En weetjes weten is nog leuk ook. Of geldt dat niet meer voor de postmoderne mens?

COLUMN

"Gewasbescherming" op internet:

www.agro.nl/knpv/index.htm